

DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ ÜLKE BÜLTENİ NİSAN 2004

GENEL BİLGİ

Devlet İsmi	Kosova Cumhuriyeti
Başkent	Priştina
Coğrafi Konumu	Güneydoğu Avrupa
Diğer Büyük Şehirler	Prizren, Peja, Mitrovica, Gilan, Gjakova, Ferizaj
Komşuları	Kuzeybatısında Karadağ, kuzey ve doğusunda Sırbistan, güneyinde Makedonya ve güneybatısında Arnavutluk bulunmaktadır
Yüzölçümü	10.887 km ²
Para Birimi	Avro
Nüfus	2,234 milyon (2008)
Dil	Arnavutça ve Sırpça (resmi), Türkçe, Boşnakça, Roman (yerel)
Etnik dağılım	Arnavut - yüzde 90, Sırp – yüzde 5, Boşnak ve Gorani – yüzde 2, Roman ve diğerleri – yüzde 2, Türk – yüzde 1
Saat	CET (GMT+1 / Türkiye-1)
İklim	Kosova'nın iklimi karasal iklimdir. Kışları soğuk ve kar yağışlıdır, yazları ise sıcak ve kuraktır.

EKONOMİYE GENEL BAKIŞ

Genel Ekonomik Durum

Kosova ekonomisi her ne kadar olumlu göstergelere sahip olsa da halen arzu edilen büyüme hızını yakalayamamıştır. Zengin maden yataklarına sahip olan Kosova'nın daha çok ticarete dayalı bir ekonomisi vardır. Halkın ana geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır, bunların dışında diğer önemli geçim kaynakları ormancılık ve madenciliktir olarak özetlenebilir.

Kosova özerk bölge statüsünü kazanmasından sonra, o zamanki yerel yönetim Kosova'ya ayrılan bütçeyi olabildiğince kısmış, yatırımları engellemiştir ve Kosova'ya ayrılan kamu yatırımları da ağırlıklı Sırp yerleşimcilerine tahsis edilmiştir. Bu olaylardan sonra Kosova'da ekonomik bunalım artarak devam etmiştir.

1989 yılında polis zoruyla işten atılan Kosova halkı, ekonomik bunalıma girmiştir. Özerkliğin kaldırılması ile birlikte, batı ülkelerine göçler başlamıştır.

1991 – 1996 yılları arasında 500 bin genç çalışmak için batı ülkelerine gitmek zorunda kalmıştır. O dönemde yurt dışından gelen yardımlar GSMH'nin %25'ini temsil ederken savaş sonrasında daha yüksek değerlere ulaşmıştır.

Nüfusun büyük bir kısmı bu yardımlarla ayakta durabilmiştir ve Kosova'nın yeniden yapılanması büyük ölçüde bu yardımlar sayesinde gerçekleşmiştir. 2007 yılında ise yurt dışından gelen yardımlar %10,6 seviyesine gerilemiştir.

Savaşın sona ermesinden sonra dış kredilerle yapılan yatırımlar sayesinde Kosova ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik düzeyin eşitlenmesi beklenirken tam tersine aradaki fark açılmıştır, bunun sebebi de kredilerin imalat sanayinin kurulması ve teşviki yönünde kullanılmayıp, sadece Kosova'nın zengin madenlerinin çıkarılmasında ve Priştina'ya ve diğer şehirlere istihdam artırıcı yatırımların yerine daha çok göstermelik yatırımlar yapılmasında harcanmasıdır.

Kosova, son yıllarda her ne kadar dış ekonomik ilişkilerinde ilerleme kaydetmiş olsa da, halen uluslararası topluma ve diasporadan gelen döviz gelirlerine finansal ve teknik açıdan bağımlı durumdadır. 2008 yılında 1.726 Avro kişi başına düşen milli gelir değeri ile Avrupa'nın en yoksul ülkeleri arasında yer almaktadır.

Küreselleşen mal ve finans piyasaları 2007 yılında büyümeye devam etmiştir. Güneydoğu Avrupa ekonomisi 2008 yılında ortalama %5,6 oranında büyüme sergilemiştir. Bölge ekonomisindeki yüksek talep oranı, sanayi ve hizmet sektörünün hızla gelişmesi, artmakta olan doğrudan yabancı yatırımlar ve özel sektör kredileri yaşanan büyümenin ana faktörleri olarak gösterilmektedir.

Dünyanın ekonomik durgunluk ile enflasyon arasında sıkışık kaldığı son dönemlerde Kosova ekonomisi de küreselleşen piyasanın bir parçası olarak halen devam etmekte olan krizden olumsuz etkilenmektedir. 2006 yılında %3 seviyesinde büyüme gerçekleştiren 2009 yılında ise Kosova %4.4 oranında büyüme kaydetmiştir ancak bölge ortalamasına ulaşamamıştır. 2006 yılında yüksek oranda yaşanan büyümenin sebebi özellikle Kosova'ya özel sektör tarafından yapılan yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Bu yatırımlar doğrudan yabancı yatırımlar ve banka kredileridir.

Genel fiyat düzeyinin artması, özellikle enerji ve gıda fiyatlarındaki artış bütün dünyada olduğu gibi Kosova ekonomisinde de çok ciddi zararlara yol açmıştır. İşsizlik ve yoksulluk ile mücadelede ekonomik büyümenin daha fazla olması gerekirken bunun tam tersi bir durumun oluşması yaşanan krizin Kosova'ya ne kadar zarar verdiğinin açık bir göstergesidir.

Para birimi olarak Avro'nun kabul edilmesi, ekonomide enflasyon ve döviz kuru istikrarı adına sağlanan en büyük gelişmelerden biridir.

KOSOVA'NIN TİCARETİNDE BAŞLICA ÜRÜN VE ÜLKELER (2010)

İhracatında Başlıca Ürünler:	Madencilik ürünleri, işlenmiş metaller, hurda metal, deri, makine
İthalatında Başlıca Ürünler:	Gıda ürünleri, orman ürünleri, petrol, kimyasallar, makine ve elektrik teçhizatları
İhracatında Başlıca Ülkeler:	Merkezi Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması (CEFTA*) Üyesi Ülkeler (%56)
İthalatında Başlıca Ülkeler:	AB (%35), Makedonya (%15), Sırbistan (%13), Türkiye (%8)

Türkiye-Kosova Ticari ve Ekonomik İlişkileri

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi
Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması	18.12.2003
Çevre Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	15.09.2004
Kosova'daki BM Yönetimi ile Türkiye Arasında Kültürel İşbirliğini Öngören Anlaşma	01.06.2005
Türkiye-Kosova arasında "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	08.03.2007
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kosova Öz Yönetim Geçici Kurumları Adına Hareket Eden Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) Arasında Yatırımların Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	15.06.2007
Türkiye ile Kosova arasında Karşılıklı Vize Muafiyeti Anlaşması	13.01.2009
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kosova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşma	05.01.2010

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ticaret Müşavirliği

Ticari İlişkiler

Türkiye-Kosova Dış Ticareti (Milyon Dolar)					
YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	X/M	DENGE	HACİM
2006	76,046	2,014	37.75	74,032	78,06
2007	120,429	3,052	39.45	117,377	123,481
2008	279,423	5,148	54.27	274,275	284,571
2009	278,078	10,178	27.32	267,9	288,256
2010	294,049	13,607	21.61	280,442	307,659
2010/9	203.614	10.027	20.30	193.587	213.641
2011/9	202 204	7 512	26,91	194,692	209.716

Kaynak: TÜİK; Türkiye İstatistik Kurumu

2010 yılında Kosova'ya gerçekleşen ihracat 2009 yılı ihracatı olan 278,07 milyon dolardan yüzde 5'lik bir artışla 294,04 milyon dolara çıkmıştır. Aynı dönemde ithalat 10,17 milyon dolardan 13,60 milyon dolara yüzde 3 oranında artmıştır. 2010 yılındaki toplam ticaret hacmi ise yüzde 6 oranında artmıştır. 2011 yılı ilk 6 ayında ticaret hacmi bir önceki yılın aynı dönemine oranla %1,3 artmıştır.

Kosova, bağımsızlığını yeni ilan etmiş bir ülke olarak Türkiye ile ekonomik, ticari, politik ve diğer birçok alanda işbirliğinin gelişmesi için gerekli altyapı çalışmalarını hızlandırmış bulunmaktadır. Halen devam etmekte olan bu çalışmaların neticesinde Kosova Türkiye Ticaret Odasının kurulması, diğer taraftan DEİK işbirliği ile kurulan Kosova İş Konseyi geliştirmekte olan altyapısının en somut örneklerindedir. Ayrıca Kosova Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye ile Kosova arasında diplomatik ilişkilerinin büyükelçilik düzeyine çıkarılması olumlu karşılanmaktadır.

Türk Firmalarının Yatırımları

Türk Ekonomi Bankası'nın (TEB) Kosova'da 20, Çalık Grubuna ait Banka Kombetare Tregtrare (BKT) 15 şube ile faaliyet göstermektedir. Kürüm Holding tarafından Özelleştirme kapsamında satın alınan Kosova e Re Sigorta şirketi sigortacılık alanında hizmet vermektedir.

Özelleştirme kapsamında, Özer Holding'in bir kuruluşu olan Newko Balkan Kosova'da konveyör bant, konveyör bant, V-kayışı ve çelik kord, Isparta'da yerleşik Remateks firması ise Daragaş bölgesinde El örgü ipliği ve triko ipliği, ayrıca, Şen kardeşler şirketler Gurubu'na ait N.T.P. Kamila firması Cakova'da çikolata üretmektedir.

Aksoy Group 2007 yılında Özelleştirme kapsamında Priştine'deki Un Fabrikasını satın alarak, modernizasyon işlemlerini tamamladıktan sonra, 2009 yılı Kasım ayında 500 ton öğütme kapasitesi ile faaliyete geçmiştir.

Ülker başta olmak üzere birçok ürünün distribütörlüğünü yapan Atlantik Distribution, Kosova'da gıda sektöründe, Motto Company Ofis, okul ve kırtasiye malzemeleri alanında, FTM Group elektrikli cihazlar konusunda faaliyet göstermektedirler.

Konak İnşaat Ltd. Şti. Prishtina Stars Projesi kapsamında Priştine şehir merkezine yaklaşık 3 km uzaklıkta 8.000 m2 alan üzerinde üç bloktan oluşan 215 lüks konut ve sosyal tesis inşaatını sürdürmektedir. Uluova İnşaat, 2009'dan itibaren Arnavutluk'tan sonra Kosova'da da faaliyet göstermektedir.

Arnavutluk sınırı Morine'den başlayıp Sırbistan sınırındaki Merdare'ye kadar uzanan 117 Km uzunluğundaki 800 milyon Euro tutarındaki otoyol Türk-Amerikan Enka-Bechtel Konsorsiyumu tarafından yapılmaktadır.

Priştine Havaalanı yap-işlet-devret modeliyle 20 yıl imtiyaz süreli inşaatı Türk-Fransız Limak-Airport De Lyon konsorsiyumu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kosova'nın başkenti Priştine'de Kadın Hastalıkları Bahçeci Doğum ve İnfertilite Özel Dal Hastanesini ile kalp hastanesi International Medicine Hospital faaliyet göstermektedir.

Nobel İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kosova pazarında eczacılık ürünlerinin lisans ve pazarlama faaliyetini yürütmektedir.

Mehmet Akif Koleji'nin Priştine ve Prizen'deki okullarında, okul öncesi, ilk-orta okul ve lise seviyesinde eğitim verilmektedir.

Bunların dışında ODTÜ – Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin, Kosova'da kampus kurma girişiminde bulunması, GÜLİSTAN firmasına ait okulların Kosova'da faaliyete geçmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin gelmiş olduğu noktanın önemini ortaya koymaktadır.

Genel anlamda bakıldığında Kosova ile ekonomik ilişkilerimizin mal ticaretinin yanı sıra hizmetler ve inşaat sektörü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Türkiye'den İthal Edilen Ürünler ('000 \$)

	Dolar		
	2009	2010	Değişim
TEKSTİL ELYAFI VE MAMULLERİ	5.786.773	5.422.109	-6,3
KAUÇUK VE MAMULLERİ	1.784.577	3.225.221	80,7
METAL CEVHERLERİ, KIRINTI, DÖKÜNTÜ, HURDALARI	1.888.623	2.191.986	16,0
METALLERDEN NİHAİ ÜRÜNLER	162.956	657.821	303,6
DERİ, KÖSELE, HAM POST	197.379	545.050	176,1
BELİRLİ SANAYİ KOLLARINDA KULLANILAN MAKİNA VE CİHAZLAR	31.403	444.975	1316,9
DEĞİŞİK SANAYİ KOLLARINDA KULLANILAN MAKİNA VE CİHAZLAR	55.313	333.766	503,4
METAL İŞLEME MAKİNALARI		281.725	
TEKSTİL LİFLERİ	26.831	116.465	334,0
ODUN HAMURU VE KAĞIT DÖKÜNTÜLERİ		99.797	

İLK 10 TOPLAM	9.933.855	13.318.915	176,1
ÜLKE TOPLAM	10.178.451	13.606.648	33,6

Kaynak: Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

Kosova'nın 2010 yılında Türkiye'den toplam ithalatı, 2009 yılında gerçekleşen 10.178.451 Dolar seviyesinden %33,6 oranında artarak 13.606.648 Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise %5 oranında bir artış gözlenmiştir.

Kosova'nın, Türkiye'den ithalatı ürün bazında incelendiği zaman 2010 yılında, tekstil lifleri 26.831 dolar seviyesinden 116.465 dolar seviyesine yükseldi ve en fazla ithal edilen ürünler arasında yer aldı. Diğer ithalat ürünleri de tabloda yer almaktadır.

Türkiye'den İhraç Edilen Ürünler ('000 \$)

	Dolar		
	2009	2010	Değişim
GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	109.565.372	96.122.039	-12,2
TEKSTİL ELYAFI VE MAMULLERİ	20.331.985	22.095.173	8,6
DEĞİŞİK SANAYİ KOLLARINDA KULLANILAN MAKİNA VE CİHAZLAR	5.722.462	21.757.313	280,2
METALLERDEN NİHAİ ÜRÜNLER	14.399.792	15.557.811	8,0
ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR	13.026.085	13.065.907	0,3
SEBZELER,MEYVALAR VE MAMULLERİ	9.439.463	11.824.869	25,2
ÇEŞİTLİ MAMUL EŞYA	6.954.861	9.815.193	41,1
KAĞIT-KARTON VE KAĞIT,KARTON ESASLI MAMULLER	9.655.393	9.686.275	0,3
MOBİLYALAR	5.364.462	8.608.916	60,4
METAL DIŞI MİNERAL MAMULLER	4.480.988	6.535.658	45,8
İlk 10 Toplam	198.940.863	215.069.154	25,2
Ülke Toplam	278.078.176	294.051.540	5,7

Kaynak: Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

Kosova'nın Türkiye'ye ihraç ettiği ürünlere bakıldığında, 2010 yılında 21.757.313 dolarla değişik sanayi kollarında kullanılan makina ve cihazlar en fazla ihraç edilen ürünler arasında birinci sırada yer aldı. Mobilyalar, metal dışı mineral mamüller ve çeşitli mamül eşyalar ise ihraç edilen diğer başlıca ürünler olarak özetlenebilir.

SORUNLAR

UND'den alınan bilgiye göre; 2001 yılından itibaren, Kosova'dan karayolu ile yapılan geçişlerde tüm ülke araçlarından sadece Kosova'da geçerli özel bir araç sigortası talep edilmekte ve daha önce yaptırılmış olan Yeşil Kart vb. araç sigortaları geçerli kabul edilmemektedir. Bu sebepten ötürü de Kosova'da geçerli sigortası olmayan araçların Kosova'ya girişlerine izin verilmeyip araç sigorta bedeli zorunlu hale getirilmiştir.

Diğer taraftan, Kosova'nın bağımsız olmadığı tarihlerde dahi, birçok Avrupa ülkesinin (İngiltere, İspanya, Finlandiya, Romanya, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Fransa, Bulgaristan, Makedonya vb.) bu sigorta bedelinden muaf oldukları değerlendirildiğinde, söz konusu durum Türk araçlarının, diğer ülke araçları karşısında ki rekabet gücünü olumsuz etkilemiş ve Kosova ile ihracatımızda yabancı araçların (özellikle Makedon araçları) ağırlık kazandığı bir durum oluşturmuştur.

Bilindiği üzere, 17.02.2008 tarihinde Kosova bağımsızlığını ilan etmiş ve ülkemiz Kosova'nın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden biri olmuştur. Ancak, bu tarihten itibaren 3 yıl geçmiş olmasına rağmen, bugün Türk araçları hala Kosova girişlerinde iki haftalık sigorta bedeli olarak 175€ ödemektedir. (sigorta ücretlerinde %20 civarı bir indirim sağlanmıştır.)

TÜRK – KOSOVA İŞ KONSEYİ

23.06.2008 tarihli DEİK Yönetim Kurulu toplantısında DEİK/Türk-Güneydoğu Avrupa İş Konseyleri çatısı altında kurulması önerilen Türk-Kosova İş Konseyi için yeterli talep olduğuna kanaat getirilerek, bu çerçevede 04.08.2008 tarihli DEİK İcra Kurulu Toplantısında Türk-Kosova İş Konseyi'nin kuruluş çalışmalarının başlatılmasına karar verilmiştir. Türk-Kosova İş Konseyi Başkanı Miss Deri San. Ve Tic. Ltd. Şti. Genel Müdürü Sadullah Sipahioğlu, İş Konseyi Karşı Kanadı Kosova Ticaret Odası ve Karşı Kanat Başkanı ise Kosova Ticaret Odası Başkanı Safet Gerxhaliu'dur.

Kosova Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Sayın Jakup Krasniqi ve beraberindeki Parlamento Heyeti ile 7 Ocak 2009 tarihinde İstanbul'da bir çalışma yemeği düzenlenmiştir.

Türk-Kosova İş Konseyi Kuruluş Anlaşması 13 Ocak 2009 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanı Ali Babacan'ın Kosova'ya resmi ziyareti vesilesiyle Priştine'de düzenlenen Türk-Kosova İş Konseyi Toplantısı esnasında imzalanmıştır.

Yeni atanan T.C. Priştine Büyükelçisi Sayın Hüsrev Ünler ile 16 Mart 2009 tarihinde İstanbul'da bir tanışma toplantısı düzenlenmiştir.

Türk-Kosova İş Konseyi tarafından, 2 Ekim 2009 tarihinde Kosova Ekonomi ve Finans Bakanı Sayın Ahmet Shala'nın onuruna bir aksam yemeği verilmiştir. Toplantıya İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin yanı sıra Kosova ile ticari- ekonomik ilişkisi olan işadamları katılmıştır.

T.C. Devlet Bakanı Zafer Çağlayan'ın Makedonya ve Kosova ziyareti vesilesi ile 28 Mayıs 2009 tarihinde Priştine'de bir İş Forumu düzenlenmiştir.

2 Ekim 2009 tarihinde Kosova Ekonomi ve Finans Bakanı Sayın Ahmet Shala'nın onuruna bir akşam yemeği verildi.

30 Mart 2010 tarihinde Kosova Ekonomi ve Maliye Bakanı Sayın Ahmet Shala'nın Türkiye'yi ziyareti vesilesi ile Türk-Kosova İş Forumu düzenlendi. Kosova'daki yatırım imkanlarının ve iki ülke arasındaki işbirliği olanaklarının değerlendirildiği söz konusu toplantıya Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan katılımında bulundu.

23 Aralık 2010 tarihinde yeni atanan T.C.Priştine Büyükelçisi Songül Ozan ile toplantıya Kosova'da faal Türk firmaları ve Rumeli Dernek/Birlikleri katılım sağladı.

13 Mart 2011 tarihinde, Kosova Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Hashim Thaçi'nin Türkiye ziyareti vesilesiyle, İstanbul Feriye Restaurant'ta bir çalışma yemeği düzenlendi.